

## ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2003/102

Karar Sayısı : 2007/97

Karar Günü : 12.12.2007

Resmi Gazete Tarih ve Sayısı : 30.01.2008 - 26772

**İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN:** Burdur Sulh Ceza Mahkemesi

**İTİRAZIN KONUSU:** 13.10.1983 günlü, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 36. maddesinin ve 4262 sayılı Yasa ile değiştirilen 39. maddesinin son fıkrasının Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

### I- OLAY

Sürücü belgesi olmadan motorlu araç kullanmak suçundan açılan davada, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme iptalleri için başvurmuştur.

### III- YASA METİNLERİ

#### A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun, itiraz konusu kuralları da içeren 36. ve 39. maddeleri şöyledir:

**"Sürücü belgesi alma zorunluluğu:**

**Madde 36- Motorlu araçların, sürücü belgesi sahibi olmayan kişiler tarafından karayollarında sürülmesi ve sürülmesine izin verilmesi yasaktır.**

**Araçlar, bu Kanunda sınıfları belirtilen sürücü belgelerine sahip sürücüler ile iki veya çok taraflı anlaşmalara göre sürücü belgesi bulunan veya geçerli uluslararası sürücü belgesi olan kişilerce sürülebilir.**

**(Yeniden Düzenleme: 21/5/1997 - 4262/4 md.) Sürücü belgesi sahibi olmadan trafiğe çıkanlara ilk tespitte bir aydan iki aya kadar, tekrarı halinde iki aydan üç aya kadar hafif hapis cezası verilir. Ayrıca bu kişiler her defasında 7 200 000 lira hafif para cezasıyla da cezalandırılırlar. Bu kişilerin kazaya neden olması halinde bu cezaların uygulanması diğer cezaların uygulanmasına engel teşkil etmez. Sürücü aynı zamanda araç sahibi değilse, ayrıca tescil plakasına da aynı miktar için ceza tutanağı düzenlenir."**

**"Sürücü belgelerine ait esaslar :**

**Madde 39- Sürücü belgelerine ait esaslar şunlardır;**

a) Araçları kullanma yetkisi:

1. A 1, F, G ve H sürücü belgeleri ile yalnız kendi sınıflarındaki araçlar,

2. A 2 sınıfı sürücü belgesi ile A 1,

3. B sınıfı sürücü belgesi ile F,

4. C sınıfı sürücü belgesi ile B ve F,

5. D sınıfı sürücü belgesi ile C, B, ve F,

6. (Değişik: 17/10/1996 - 4199/17 md.) E sınıfı sürücü belgesi ile B, C ve F, Sınıfı sürücü belgeleri ile kullanılan araçlar da sürülebilir.

(Ek : 17/10/1996 - 4199/17 md.) E sınıfı sürücü belgesi sahipleri D sınıfı sürücü belgesi ile sürülen araçları kullanabilmeleri için römorklu veya yarı römorklu araçlarla uygulamalı sınava tabi tutulurlar.

Sürücü belgesi sahiplerinin sürücü belgesinin sınıfına göre sürmeye yetkili oldukları araçlar dışındaki araçları sürmeleri yasaktır.

b) Römork takarak taşıt kullanma:

B, C ve E sınıfı sürücü belgesi sahipleri, araçlarına en çok yüklü ağırlığı 750 Kg.'a kadar olan ( 750 Kg. dahil) hafif römork takarak da kullanabilirler.

Yüklü ağırlığı 750 Kg.'ı geçen römorkları taşıtlarına takarak kullanmak isterlerse ayrı bir sınavdan geçirilirler ve römorklu taşıt kullanabilecekleri belgelerine işlenir.

c) (Değişik: 17/10/1996 - 4199/17 md.) Sürücü belgelerinin geçerlilik süresi:

Sürücü belgelerinden (K) sınıfı sürücü aday belgesi altı ay geçerlidir. Diğer sürücü belgelerinin İçişleri Bakanlığınca, trafik güvenliği nedeniyle, gerekli görüldüğünde değiştirilmesi zorunludur. Ödenmemiş trafik para cezaları kanuni faiziyle birlikte tahsil edilmedikçe değiştirme işlemi yapılmaz. Geçerli bir mazeret olmaksızın altı ay içinde sürücü belgelerini değiştirmeyen sürücüler araç kullanmaktan men edilir. Değiştirme işlemleri İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikte belirlenecek esas ve usullere göre yapılır.

(İkinci fıkra mülga: 18/1/1985-KHK 245/16 md; Aynen Kabul: 28/3/1985-3176/16 md.)

(G) sınıfı sürücü belgesi alacak olanlarda aranacak özel şartlar ile uluslararası sürücü belgelerinin veriliş şartları yönetmelikte gösterilir.

(Mülga fıkra : 17/10/1996 - 4199/47 md.)

**(Değişik: 21/5/1997 - 4262/4 md.) Bu madde hükümlerine aykırı hareket eden sürücüler ile bunlara araç kullandıranlar bu Kanunun 36 ncı maddesinin üçüncü fıkrasına göre cezalandırılırlar."**

## **B- Dayanılan Anayasa Kuralları**

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine dayanılmıştır.

## **IV- İLK İNCELEME**

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN ve Fazıl SAĞLAM'ın katılımlarıyla 16.12.2003 günü yapılan ilk inceleme toplantısında davada uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesine göre mahkemeler, bakmakta oldukları davalarda uygulayacakları bir yasa veya yasa hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürler veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırlarsa, o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmayaya yetkilidirler. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve görevine giren bir dava bulunması ve iptali istenen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak yasa kuralları, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

Başvuran Mahkeme'nin bakmakta olduğu davanın konusu sürücü belgesiz motorlu araç kullanma suçu olup, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 39. maddesinin son fıkrası ise sürücü belgesine ait esaslara aykırı hareket edenleri cezalandırmaya ilişkindir. Bu hüküm itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin davada uygulayacağı kural değildir.

Bu nedenle, 13.10.1983 günlü, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 4262 sayılı Yasa ile değiştirilen 39. maddesinin son fıkrasının itiraz başvurusunda bulunan Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından bu fıkra ile ilişkin başvurunun Mahkeme'nin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

Dosyada eksiklik bulunmadığından, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 36. maddesinin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

## **V- ESASIN İNCELENMESİ**

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralları, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

### **A- Davada Uygulanacak Kural Sorunu**

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi'ne yapılacak başvurular, itiraz yoluna başvuran Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralları ile sınırlıdır.

Başvuran Mahkeme'nin bakmakta olduğu davanın konusu sürücü belgesiz motorlu araç kullanma suçu olup, uygulanacak kural olan cezai müeyyide 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 36. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci ve ikinci tümcelerinde yer almaktadır. Bu

nedenle, 36. maddenin birinci ve ikinci fıkraları ile üçüncü fıkranın üçüncü ve dördüncü tümceleri itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin davada uygulayacağı kural değildir.

Açıklanan nedenlerle, 13.10.1983 günlü, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 36. maddesinin, birinci ve ikinci fıkraları ile 4262 sayılı Yasa ile değiştirilen üçüncü fıkrasının üçüncü ve dördüncü tümcelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu fıkra ve tümcelere ilişkin başvurunun Mahkeme'nin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE oybirliğiyle karar verilmiştir.

### **B- On Yıllık Süre Sorunu**

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 36. maddesinin iptali istenen üçüncü fıkrasının birinci ve ikinci tümcelerinde yer alan "...ilk tespitte bir aydan iki aya kadar, ...hafif hapis cezası verilir. ...7.200.000 lira hafif para cezasıyla da cezalandırılırlar" bölümüne yönelik olarak daha önce yapılan başvuru 28.12.1998 günlü, E. 1998/16, K. 1998/88 sayılı kararla esastan incelenerek reddedilmiş ve bu karar 9.7.1999 günlü, 23750 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi'nin işin esasına girerek verdiği ret kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı yasa hükmünün Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla tekrar Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz.

Anayasa Mahkemesi'nce işin esasına girilerek, hakkında ret kararı verilen itiraz konusu kuralla ilgili yeni bir başvurunun yapılabilmesi için, önceki kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı 9.7.1999 gününden başlayarak geçmesi gereken on yıllık süre henüz dolmamıştır.

Bu nedenle, belirtilen bölümlere yönelik başvurunun Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesi uyarınca reddi gerekir.

### **C- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu**

Başvuru kararında, sürücü belgesi olmadan araç kullanan kişilerin, araçlar yönünden bir ayırım yapılmaksızın, aynı ceza ile cezalandırılmaları nedeni ile itiraza konu hükmün Anayasa'nın 2. maddesinde sözü edilen adalet, sosyal hukuk devleti ve 10. maddesinde belirtilen eşitlik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraz konusu kuralda, sürücü belgesi olmadan motorlu araç kullanan kişilere araçlar yönünden bir ayırım yapılmaksızın verilecek cezalar belirtilmektedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygı gösteren, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayıp yargı denetimine açık olan, yasaların üstünde yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri ve Anayasa bulunduğu bilincinde olan devlettir.

Yasaların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle yasakoyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal

sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir.

Anayasa'nın 10. maddesinde, *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar"* denilerek hukukun temel ilkelerinden olan eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

Bu ilke, birbiriyle aynı durumda olanlara ayrı kuralların uygulanmasını ve ayrıcalıklı kişi veya toplulukların yaratılmasını engellemektedir. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve değişik uygulamaları gerekli kılabilir. Aynı durumda olanlar için ayrı düzenleme aykırılık oluşturur. Anayasa'nın amaçladığı eşitlik eylemli değil hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi çiğnenmiş olmaz.

Devlet toplumsal barışı, kamu düzenini, bireylerin güven ve huzurunu sağlamakla yükümlüdür. Kimi durumlarda Devlet, bu yükümlülüğünü alacağı ceza önlemleri ile yerine getirmeye çalışır. Yasakoyucu, bu konuda bir düzenleme yaparken kişi yararı kadar kamu yararını da göz önünde bulundurmamak zorunda olduğundan, kimi suçların niteliğini, işlenme biçimini, toplum için verdiği zararı da gözetenek değişik cezalar verilmesini öngörebilir. Yasakoyucu değişik eylemler için değişik cezalar yanında daha hafif bir eylem için daha ağır bir cezayı da uygun görebilir.

Sürücü belgesi olmadan motorlu bisiklet kullanan kişinin meydana getireceği tehlikenin, sürücü belgesi olmadan otomobil, otobüs, v.s. kullanan kişinin oluşturacağı tehlikeden az olacağı söylenemez. Durum ve koşullara göre, sürücü belgesi olmadan motorlu bisiklet kullanan kişi de trafikte diğer araçlardan daha tehlikeli durumlar yaratabilir.

Yasakoyucunun sürücü belgesi olmadan motorlu araç kullanan kişilere kullanılan araçlar yönünden bir ayırım yapmaksızın aynı cezayı veren düzenleme yapmasında hem kamu düzenini sağlama, hem de muhtemel kazaların önlenmesi nedeniyle, kamu yararı gördüğü ve sürücü belgesi olmadan motorlu araç kullanan kişilerin aynı hukuki durumda olduğunu kabul ederek aralarında herhangi bir ayırım yapmadığı anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Bu görüşe Osman Alifeyyaz PAKSÜT katılmamıştır.

## **VI- SONUÇ**

13.10.1983 günlü, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 36. maddesinin 4262 sayılı Yasa ile değiştirilen üçüncü fıkrasının birinci ve ikinci tümcelerinin;

**Esas Sayısı : 2003/102**  
**Karar Sayısı : 2007/97**

**A-** "...ilk tespitte bir aydan iki aya kadar, ...hafif hapis cezası verilir. ...7.200.000 lira hafif para cezasıyla da cezalandırılırlar." bölümüne ilişkin itirazın, Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddelerinin son fıkraları gereğince REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

**B-** Kalan bölümün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

12.12.2007 gününde karar verildi.

|                    |                        |               |
|--------------------|------------------------|---------------|
| Başkan             | Başkanvekili           | Üye           |
| Haşim KILIÇ        | Osman Alifeyyaz PAKSÜT | Sacit ADALI   |
| Üye                | Üye                    | Üye           |
| Fulya KANTARCIOĞLU | Ahmet AKYALÇIN         | Mehmet ERTEN  |
| Üye                | Üye                    | Üye           |
| A. Necmi ÖZLER     | Serdar ÖZGÜLDÜR        | Şevket APALAK |
| Üye                | Üye                    |               |
| Serruh KALELİ      | Zehra Ayla PERKTAŞ     |               |

### **KARŞIOY YAZISI**

Karayolları trafik Kanununun 36. maddesi sürücü ehliyeti olmadan motorlu bisiklet kullanan kişilerle, otobüs, çekici (TIR) gibi araçları kullanan kişiler arasında herhangi bir ayırım yapmaksızın, aynı cezayı öngördüğünden Anayasanın hukuk devleti ve eşitlik ilkelerine aykırılık savıyla itiraz konusu yapılmıştır.

Anayasa Mahkemesince, sürücü belgesi olmadan motorlu araç kullanan kişilerin aynı hukuki durumda olduğu ve kuralın, yasa koyucunun takdir yetkisi içerisinde kaldığı kabul edilerek itiraz reddolunmuştur. Muhterem çoğunluğun bu kararına aşağıdaki nedenlerle katılmıyorum:

Haklarında aynı ceza öngörülen farklı sınıflardaki araç sürücülerinin aynı hukuki durumda oldukları söylenemez. Karayolları Trafik Kanununun 36. maddesinin ikinci fıkrasında araçların, "bu Kanunda sınıfları belirtilen sürücü belgesine sahip sürücüler"cesürülebileceği belirtilmiştir. Kanunun 38. maddesinde sürücü belgeleri araç türlerine göre A1, A2, B, C, D, E, F, G, H ve K olarak sınıflandırılmış, 39. maddesinde de "Araçları kullanma yetkisi" başlığı altında hangi sürücü belgeleri ile diğer sınıflardaki araçların da sürülebileceği gösterilmiştir. Buna göre, ağırlık, taşıma kapasitesi, motor hacmi itibariyle kaza vukuunda en az can ve mal kaybına yol açabilecek araçların sürücü belgeleri ile yalnızca kendi sınıfındaki araçların, daha ağır, hızlı ve kaza vukuunda çok sayıda can kaybına yol açabilecek araçlara ait sürücü belgeleriyle de benzer özelliklere sahip veya daha küçük araçların sürülebilmesine olanak tanınmıştır. Bu nedenle, ait olduğu ve sürmeye yetkili bulunduğu araç sınıfına ait belgesi olduğu halde, yetkili olmadığı sınıftaki bir aracı süren kişi de "sürücü belgesiz araç kullanmış" olacaktır. Başka bir anlatımla, bir mobilet sürüsü otomobil süremeyeceği gibi, ne kadar deneyimli olursa olsun (D) sınıfı sürücü belgesi sahibi bir TIR şoförü, mobilet süremeyecektir. Sürücü belgeleri yasa ile sınıflandırılmış ve ayrı ayırdüzenlenmiş olduğuna göre, bunların sürücülerinin de farklı hukuki konumda oldukları açıktır. Bu nedenle, farklı sınıflardaki motorlu araçları sürenler arasında eşitlikten bahsedilemez.

Her ne kadar sürücü belgesiz araç kullanan herkesin "Devletin koyduğu bir yasağa uymayan kişi" konumunda olduğu ve aynı hukuki durumda bulunduğu ileri sürülebilirse de, itiraz konusu kuralda yaptırıma bağlanan eylem bir tehlike suçu niteliğindedir. Sürücü belgesi olmayan kişi, sürücü belgesi olup da araç kullandığı sırada bunu yanında bulundurmadığı için ceza verilen kişiden farklıdır. Kendi sınıfında geçerli sürücü belgesi olmadan araç kullanmanın karşılığında yaptırım öngörülmesi, sürücü belgesi olmayan kişinin aracı güvenli bir şekilde kullanmak için gereken eğitim ve beceriye sahip olmadığı, dolayısıyla trafikte can ve mal güvenliğini tehlikeye düşürebileceği karinesine dayanmaktadır. Bir hukuk devletinde yasa koyucunun ceza siyaseti gereği yaptırımlar öngörürken adalet, korunmak istenen toplumsal yarar, eylem ile yaptırım arasında orantı, ölçülülük gibi hususları gözetmesi gerektiği kuşkusuzdur. Türkiye İstatistik Kurumu'nun ve Emniyet Genel Müdürlüğünün verilerine göre, 2007 yılında trafik kazasına karışan araçların cinsleri itibariyle dökümü yapıldığında, otomobillerin yaklaşık %60, otobüslerin %4, kamyonların %6, çekicilerin %1,5 oranında, motorlu bisikletlerin ise %0,4 (binde dört) oranında kazaya karışmış olduğu görülmektedir. Kamyonet, minibüs ve traktörlerde de oran, motorlu bisiklete göre hayli yüksektir. Kesin veri olmamakla birlikte, motorlu bisiklet sınıfında belgesiz sürücü oranının diğer sınıflardakinden fazla olduğu da varsayılabilir. Buna rağmen, veriler, motorlu bisikletlerin trafiğin genelinde yarattığı tehlikenin, diğer araçlara oranla hiç de fazla olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durumda, eylem ve ceza arasındaki dengenin hakkaniyet ve ölçülülük aleyhine bozularak sürücü belgesiz motorlu bisiklet kullananla otomobil, otobüs veya çekici kullanana aynı cezanın verilmesini haklı kılacak bir kamu yararı bulunduğu da söylenemez. Yasa koyucu, her sınıftaki araçların sürücü belgesiz kullanılmasının yarattığı tehlikeyi gözeterek, sürücü belgesi sınıflarına göre bir farklılaşmaya gitmek, motorlu bisikletin sürücü belgesi olmadan kullanılmasına verilen cezayı azaltmak ya da diğerlerine verilen cezayı yükseltmek durumundadır. Sonuç olarak, bir motorlu bisikletle bir otomobilin, otobüsün veya bir çekicinin sürücüsü arasında hukuki durum, konum ve yarattıkları tehlike açısından eşitlik bulunmadığından, hepsine aynı cezanın öngörülmesi hukuk Devleti ilkelerine uymamaktadır.

**Esas Sayısı : 2003/102**  
**Karar Sayısı : 2007/97**

Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olup, iptal edilmesi gerekir.

Başkanvekili

Osman Alifeyyaz PAKSÜT